

Utjecaj socioekonomskog statusa na makrostrukturu pripovijedanja

Jurjević, Karla

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:393656>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2020-10-19**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Utjecaj socioekonomskog statusa na makrostrukturu pripovijedanja

Karla Jurjević

Zagreb, rujan 2019.

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Utjecaj socioekonomskog statusa na makrostrukturu pripovijedanja

Karla Jurjević

doc. dr. sc. Gordana Hržica

Zagreb, rujan 2019.

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad **„Utjecaj socioekonomskog statusa na makrostrukturu pripovijedanja“** i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Karla Jurjević

Zagreb, rujan 2019.

Zahvala

Najprije želim zahvaliti svojoj mentorici doc. dr. sc. Gordani Hržici na svakom savjetu, strpljivo odgovorenome pitanju te podršci koju je pružala od samog početka nastajanja ovog diplomskog rada.

Najveća hvala mojoj obitelji, posebno mojim roditeljima, sestrama i baki, koja je uvijek bila uz mene te me usmjeravala i podržavala na svakom koraku školovanja.

Zahvale dugujem i svojim prijateljicama, bez kojih studiranje ne bi bilo niti upola toliko lako i veselo. Hvala vam za sve!

I na kraju, velika hvala Mateju koji je od prvog dana studiranja navijao za moj uspjeh i svaki slavio zajedno sa mnom kao da je njegov.

Utjecaj socioekonomskog statusa na makrostrukturu pripovijedanja

Karla Jurjević

doc. dr. sc. Gordana Hržica

SAŽETAK

Pripovijedanje je pragmatička vještina na koju utječu brojni čimbenici, a među njima nalazimo i utjecaj socioekonomskog statusa (SES). U interesu ovog rada bilo je istražiti povezanost socioekonomskog statusa roditelja i makrostrukture pripovijedanja kod djece, odnosno istražiti postoje li razlike u makrostrukтури pripovijedanja djece srednjeg i visokog socioekonomskog statusa, definiranog obrazovanjem oba roditelja te obiteljskim godišnjim prihodima. Uzorak istraživanja činilo je 34 djece (od 5;11 do 6;11 godina) te njihovi roditelji. Pripovjedni uzorci prikupljeni su unutar okvira instrumenta za procjenu pripovijedanja MAIN (Multilingual Assessment Instrument for Narratives; Gagarina i sur., 2012, MAIN – hrvatska inačica: Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja; Hržica i Kuvač Kraljević, 2012). Za procjenu proizvodnje makrostrukture pripovijedanja upotrebljen je obrazac iz MAIN-a s tri grupe mjera: sastavnice strukture priče, strukturalna složenost te unutarnja stanja. Roditelji su ispunili upitnik iz kojeg su dobivene opće informacije te sociodemografski podatci o užoj obitelji, odnosno podatci o socioekonomskom statusu. Za potrebe ovog istraživanja socioekonomski status definiran je mjerama „obrazovanje majke“, „obrazovanje oca“ te „prosječni godišnji prihodi obitelji“. Kako bi se utvrdila značajnost razlika u uspješnosti pripovijedanja između djece srednjeg i visokog SES-a provedena je neparametrijska statistička analiza. Nisu pronađene statistički značajne razlike u uspješnosti pripovijedanja između djece srednjeg i visokog socioekonomskog statusa, definiranog obrazovanjem majke te obrazovanjem oca. Nadalje, pronađeno je da ne postoji statistički značajna korelacija između uspješnosti pripovijedanja i socioekonomskog statusa, definiranog obiteljskim godišnjim prihodima. Međutim, potrebno je napomenuti da rezultati ukazuju na tendenciju koja graniči sa značajnošću. Drugim riječima, postoji tendencija k tome da što sudionikova obitelj ima veće prosječne godišnje prihode, to sudionik postiže manje rezultate na strukturi priče.

Ključne riječi: pripovijedanje, makrostruktura pripovijedanja, socioekonomski status, obrazovanje, godišnji prihodi

Influence of Socioeconomic Status on Narrative Macrostructure

Karla Jurjević

Asst. Prof. Gordana Hržica, PhD

ABSTRACT

Narration is a pragmatic ability influenced by many factors, including socioeconomic status. The main interest of this thesis was to examine relationship between socioeconomic status and narrative macrostructure in children, and whether any differences exist in the narrative macrostructure in children of middle and high socioeconomic status, that is defined by both parents' education and annual family income. The research sample included 34 children (from 5;11 to 6;11 years old) and their parents. Narrative samples were collected within the framework of the instrument for narrative assessment MAIN (Multilingual Assessment Instrument for Narratives; Gagarina et al., 2012). To assess the production of narrative macrostructures, MAIN material with three measurement groups was used: story structure, structural complexity and internal state terms. Parents filled out questionnaires that provided general and sociodemographic information about the families and their socioeconomic status. For the purpose of this study, socioeconomic status was defined in terms of “the mother's education“, “the father's education“ and “annual family income“. To determine the statistical significance in narration between children of middle and high socioeconomic status, a nonparametric statistical analysis was conducted. No significant statistical differences were found between narration in children of middle and high socioeconomic status, defined by the mother's and the father's education. Furthermore, no significant statistical correlation was found between the narrative success and socioeconomic status, defined by annual family income. However, it is important to note that these results have a border significant tendency. In other words, there is tendency that participants with higher average family income achieve lower results in story structure.

Key words: narration, narrative macrostructure, socioeconomic status, education, annual income

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Razvoj pripovijedanja.....	1
1.2. Pripovijedanje i jezik.....	2
1.3. Sastavnice i razine pripovijedanja	3
1.4. Socioekonomski status i pripovijedanje	4
1.5. Cilj i pretpostavke istraživanja	6
2. METODOLOGIJA.....	7
2.1. Sudionici.....	7
2.2. Mjerni instrumenti	9
2.3. Procedure	10
2.4. Obrada podataka.....	12
3. REZULTATI.....	14
4. RASPRAVA.....	18
4.1. Prva pretpostavka	18
4.2. Druga pretpostavka.....	20
4.3. Ograničenja i smjernice za daljna istraživanja	21
5. ZAKLJUČAK	23
6. LITERATURA.....	24

POPIS TABLICA

Tablica 1. Deskriptivni podatci za kronološku dob djece

Tablica 2. Varijabla „Obrazovanje majke“

Tablica 3. Varijabla „Obrazovanje oca“

Tablica 4. Prosječni godišnji prihodi obitelji

Tablica 5. Deskriptivni podatci za varijable „Ukupan rezultat na strukturi priče“ i „Riječi koje označavaju unutarnja stanja (US)“

Tablica 6. Deskriptivni podatci za varijable „Ukupan rezultat na strukturi priče“ i „Obrazovanje majke“

Tablica 7. Deskriptivni podatci za varijable „Riječi koje označavaju unutarnja stanja“ i „Obrazovanje majke“

Tablica 8. Deskriptivni podatci za varijable „Ukupan rezultat na strukturi priče“ i „Obrazovanje oca“

Tablica 9. Deskriptivni podatci za varijable „Riječi koje označavaju unutarnja stanja“ i „Obrazovanje oca“

1. UVOD

Među brojnim vještinama koje dijete razvija tijekom usvajanja jezika posebno mjesto zauzima sposobnost pripovijedanja (Perroud Miilher i Brandão de Ávila, 2006). Pripovijedanje, odnosno naracija, pragmatička je vještina koja se u djece počinje razvijati relativno rano. Definirano je kao jedan od najvažnijih alata koje pojedinac koristi kako bi iznio svoja razmišljanja, a uključuje opise mjesta, vremena, likova, okolnosti i posljedica (Smith i Sperb, 2007; Francisca da Silva, Andrade Ferreira i Manchester de Queiroga, 2014). Služi za iznošenje događaja koji su se dogodili, što ga čini važnim dijelom svakodnevnog života (Bruner, 1987; Francisca da Silva i sur., 2014).

Na pripovijedanje djece utječu brojni čimbenici, a među njima pronalazimo i utjecaj socioekonomskog statusa. Imajući na umu važnost pripovijedanja i čovjekovu potrebu da se njime koristi te vezu između pripovijedanja i socioekonomskog statusa, ova tema zainteresirala je brojne istraživače. Ovaj rad također proizlazi iz interesa za ovu temu.

1.1. Razvoj pripovijedanja

Kako bi dijete bilo u mogućnosti pripovijedati najprije mora imati razvijene sposobnosti reprezentacije i decentralizacije tuđih misli, uvažavanja različitih perspektiva, razvijen rječnik i metajezik te sposobnost povezivanja događaja, misli i emocija unutar okvira vremena, mjesta, uzroka te društvenih odnosa (Karmiloff i Karmiloff 2001; Fox 2003; van Oers 2007; Fekonja-Peklaj, Marjanovič-Umek i Kranjc, 2010). Navedene vještine počinju se razvijati između djetetove druge i treće godine života. U toj dobi djetetove pripovjedne vještine ograničene su na jedan ili dva događaja (Peterson i McCabe, 1983). Oko četvrte godine u djetetovom pripovijedanju najčešće su izostavljeni veći događaji, a pripovijedanje često nije kronološki označeno. S pet godina djetetove priče vrlo često završavaju na vrhuncu radnje te im nedostaje rasplet događaja, odnosno razrješenje priče. Tek s otprilike šest godina djetetovo pripovijedanje počinje nalikovati klasičnom pripovijedanju odraslih. Tada dijete u pripovijedanje uključuje informacije o samoj radnji priče te složene događaje prepričane kronološkim redoslijedom koji vode prema zapletu priče i njezinom razrješenju, uz završne zaključke o cijeloj priči (Labov, 1972; Peterson i McCabe, 1983).

1.2. Pripovijedanje i jezik

Različiti oblici pripovijedanja (Hughes, McGillvray i Schmidek, 1997; Gagarina, Klop, Kunnari, Tantele, Välimaa, Balčiūnienė, Bohnacker i Walters, 2012) omogućuju ispitivanje različitih jezičnih vještina unutar određenog konteksta. Te vještine uključuju strukturu priče, koherentnost i koheziju narativnog diskursa, morfosintaksu, složenu sintaksu, rječnik te fenomene koji su svojstveni dvojezičnosti (preključivanje i interferiranje jezičnih elemenata). Također, temeljem narativne analize moguće je procijeniti i mikrostrukturu i makrostrukturu pripovijedanja. Pripovijedanje omogućava prikupljanje informacija o djetetovom jeziku u relativno prirodnom kontekstu. (Gagarina i sur., 2012).

Povezanost jezičnih i pripovjednih vještina dokazana je brojnim istraživanjima iz kojih proizlazi da je veća jezična kompetencija povezana s boljom kvalitetom pripovijedanja. (primjeri: Fiorentino i Howe, 2004; Manhardt i Rescorla, 2002). Podatci o povezanosti jezika i pripovijedanja uglavnom dolaze iz istraživanja u kojima se uspoređuje pripovijedanje djece urednog razvoja i djece s jezičnim teškoćama. Upravo djeca s jezičnim teškoćama često proizvode priče lošije kvalitete u vidu strukture pripovijedanja i sintaktičke složenosti, za razliku od urednih vršnjaka (Kaderavek i Sulzby, 2000).

Povezanost jezika i pripovijedanja također se očituje u prijelazu s komunikacijske funkcije jezika na dekontekstualizirani diskurs, a razvoj pripovijedanja omogućuje taj prijelaz (Snow, Tabors, Nicholson i Kurland, 1995). Kada dijete pripovijeda, uvježbava korištenje jezika izvan trenutnog konteksta, a to je vještina koja će mu koristiti kasnije u razumijevanju pročitanoog teksta (Snow, 1991).

Uzimajući u obzir sve navedeno, ne čudi što se pokazalo da su pripovjedne vještine važan prediktor uspjeha u čitanju (Roth, Speece, Cooper i Paz, 1996; Griffin, Hemphill, Camp i Wolf, 2004; Işitan, Saçkes, Justice i Logan, 2018). Također, rana izloženost pismenosti (primjerice čitanje djetetu, rad na razvoju fonološke svjesnosti) pozitivno utječe na razvoj pripovjednih vještina, osobito na razvoj strukture priče i povezivanje pojedinih događaja (Graesser, Millis i Zwaan, 1997).

1.3. Sastavnice i razine pripovijedanja

Metode prikupljanja i analiziranja pripovjednog jezika vrlo su različite. Postoje različiti načini prikupljanja uzoraka (spontani ili elicitirani uzorci), različite vrste pripovijedanja (skriptirane, osobne ili fikcionalne priče) te metode elicitiranja (generiranje/pričanje i prepričavanje priče) (Gagarina i sur., 2012). Potrebno je pojasniti razliku između pričanja priče i prepričavanja, odnosno pripovijedanja. Djetetu je često puno teže ispričati priču nego ju prepričati. Razlog tome je to što dijete mora samo generirati priču, bez prethodnog scenarija. Međutim, prednost generiranja vlastite priče upravo je u slobodi i mogućnosti upotrebljavanja mašte, što često bolje odražava djetetovo znanje o jeziku od pripovijedanja (Schneider, Hayward i Dubé, 2006).

Nadalje, pripovijedanje možemo promatrati na dvije osnovne razine: mikrostruktura i makrostruktura. Mikrostruktura se odnosi na lingvističke elemente koji se koriste u stvaranju koherentnog diskursa, na broj i dužinu komunikacijskih jedinica, aspekte morfosintakse, imenske fraze, veznike i slično. Elementi mikrostrukture specifični su za pojedini jezik (Gagarina i sur., 2012).

Suprotno tome, makrostruktura se odnosi na hijerarhijsku organizaciju priče, što uključuje strukturu epizoda priče te gramatiku priče (Heilmann, Miller i Nockerts, 2010; Gagarina i sur., 2012). Možemo reći da je makrostruktura neovisna o jeziku. Navedene razine pripovijedanja različite su, ali međusobno povezane te zajedno omogućavaju kompetenciju u narativnom diskursu (Liles, Duffy, Merritt i Purcell, 1995; Pearson 2002; Gagarina i sur., 2012).

Kada govorimo o modelima gramatike priče, odnosno o organizaciji i strukturi epizoda (Trabasso i Nickels, 1992; Altman, Armon-Lotem, Fichman i Walters, 2016) potrebno je spomenuti Westbyja (2005; Altman i sur., 2016) koji je definirao shemu cilj-pokušaj-ishod te je na taj način pokušao objasniti kako djeca razumiju pripovjedne strukture (Faulkner i Coates, 2011; Altman i sur., 2016). Cilj je definiran kao ono što lik pokušava postići u priči. Priča može imati više ciljeva, ovisno o različitim likovima koji se međusobno susreću te na taj način pokreću radnju priče. Pokušaj se odnosi na nastojanja lika da dostigne svoj cilj, a ishod nam govori o tome je li lik dostigao svoj cilj ili nije. Kada lik dostigne cilj, priča završava te se predstavlja novi cilj. Ukoliko cilj nije dostignut, priča se nastavlja uz nastojanje lika da dođe do svog cilja.

Kako bi moglo pripovijedati, osim znanja o jeziku i strukturi priče, dijete mora imati svjesnost o unutarnjim stanjima drugih ljudi jer priča uključuje interpretiranje osjećaja, ciljeva i namjera protagonista (Gagarina i sur., 2012). Također, slušatelj prije početka pripovijedanja mora dobiti

određene informacije kako bi mogao razumjeti priču (Curenton i Justice, 2004; Gagarina i sur., 2012). Jezik koji izražava unutarnja stanja daje nam informacije o djetetovoj teoriji uma. Korištenje metalingvističkih glagola (referiranje na događaje ili govor, npr. *vikati, govoriti*), metakognitivnih glagola (referiranje na događaje ili razmišljanja, npr. *razmišljati, pitati se*) i riječi koje izražavaju osjećaje (npr. *sretan, ljut, tužan*) mogu nam poslužiti kao dokaz da svjesnost o tuđim unutarnjim stanjima u djeteta postoji (Nippold, Ward-Lonergan i Fanning., 2005; Westby, 2005; Gagarina i sur., 2012).

1.4. Socioekonomski status i pripovijedanje

Obiteljski socioekonomski status (SES) definiran je kao mjera obiteljskog ekonomskog i socijalnog stanja, a temelji se na prihodima, obrazovanju i zanimanju članova obitelji. Obiteljski socioekonomski status snažan je prediktor uspjeha u mnogim aspektima dječjeg razvoja (primjerice, zdravlje djeteta, akademska uspješnost, socio-emocionalni razvoj) (Bradley i Corwyn, 2002). Socioekonomski status također ima utjecaj i na jezični razvoj djeteta. Istraživanja su pokazala da se jezik brže razvija u djece iz obitelji višeg socioekonomskog statusa (Hoff, 2006). Budući da su u kliničkoj praksi pripovjedne vještine dugoročno valjani prediktor jezičnih vještina, ne možemo zanemariti utjecaj socioekonomskog statusa na njih (Boudreau, 2008). Tako je istraživanje Mozzanice, Ambrogi, Salvadorini, Sai, Pozzoli, Barillari, Scarponi i Schindler iz 2016. u kojem se ispitala povezanost obiteljskog socioekonomskog statusa i pripovjednih vještina pokazalo da postoji značajna povezanost između navedenih mjera. Preciznije, pokazalo se da razina obrazovanja i zaposlenost oba roditelja utječu na djetetovu uspješnost u pripovijedanju. U istraživanju Francisca da Silve, Andrade Ferreire i Manchester de Queiroge iz 2014. pokazalo se da obrazovanje majke kao mjera socioekonomskog statusa nema značajan utjecaj na pripovjedne vještine kod djece, međutim kada je povezano s ostalim sociokulturalnim aspektima, poput učestalosti čitanja djetetu, utjecaj na pripovjedne vještine postoji.

Generalno, postoji koncenzus da obiteljski prihodi, obrazovanje roditelja te njihova zanimanja zajedno bolje reprezentiraju socioekonomski status nego svaka od navedenih mjera zasebno (Mozzanica i sur., 2016). Međutim, većina dosadašnjih istraživanja koja su se bavila povezanošću pripovjednih sposobnosti i socioekonomskog statusa primarno su se fokusirala na obrazovanje majke kao mjeru socioekonomskog statusa. Majke s većom razinom obrazovanja

najčešće imaju više znanja o djetetovom općem razvoju i njegovim karakteristikama, važnosti ranog učenja te pružaju djetetu okolinu koja je prikladna za učenje, kao i aktivnosti koje to promoviraju (Bornstein, Hahn, Suwalsky i Haynes, 2003; Fekonja-Peklaj i sur., 2010). Posebno se naglašava važnost zajedničkog čitanja koje potiče razvoj pripovijedanja. Na taj način djeca uče osnove jezika te elemente priče, a pripovijedanje mogu uvježbavati na temelju zajednički pročitanih priča (Crain-Thoreson i Dale, 1992; Fekonja-Peklaj i sur., 2010). Majke niže razine obrazovanja manje razgovaraju sa svojom djecom, nude djeci manje raznolik rječnik te manje prilika za samostalno izražavanje i prepričavanje, njihova djeca češće imaju manje knjiga i ostalih materijala koji potiču razvoj rane pismenosti te rjeđe sudjeluju u različitim aktivnostima sa svojom djecom (Bradley, Corwyn, McAdoo i Coll, 2001; Bornstein i sur., 2003; Butler, McMahan i Ungerer, 2003; Hoff, 2003; McCartney, Dearing, Taylor i Bub, 2007; Fekonja-Peklaj i sur., 2010).

Važno je napomenuti da se posljednjih desetljeća mijenjaju sociokulturalni trendovi te je uloga oca u djetetovom razvoju veća nego prije, stoga u obzir valja uzeti i obrazovanje oca te njegov utjecaj na djetetov jezični razvoj (Cabrera, Tamis-LeMonda, Bradley, Hofferth i Lamb, 2000; Mozzanica i sur., 2016). Istraživanje Pancsofara, Vernon-Feagansa i Odoma iz 2013. (prema Mozzanica i sur., 2016) pokazalo je da zanimanje oca utječe na rječnički input djeteta. Prema tome, možemo zaključiti da su obrazovanje i zanimanje oca također čimbenici koje je potrebno uzeti u obzir kada govorimo o pripovjednim sposobnostima djeteta.

Obiteljski prihodi utječu na razvoj jezika, te posljedično i pripovijedanja, na sličan način kao mjera obrazovanja roditelja. Djeca iz obitelji s niskim novčanim prihodima rjeđe su izložena složenim i raznolikim jezičnim oblicima te su rjeđe okružena knjigama i različitim materijalima koji podupiru razvoj pismenosti (Yarosz i Barnett, 2001; Rowe, Pan i Ayoub, 2005; Raikes, Luze, Brooks-Gunn, Raikes, Pan, Tamis-LeMonda, Rodriguez, 2006; Luo, Tamis-LeMonda, Kuchirko, Ng i Liang, 2014). U većini istraživanja u kojima se ispituje utjecaj socioekonomskog statusa na jezik i pripovijedanje, obiteljski prihodi kao mjera socioekonomskog statusa kombiniraju se s obrazovanjem i/ili zanimanjem roditelja te se rijetko upotrebljavaju kao jedina mjera SES-a.

1.5. Cilj i pretpostavke istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati povezanost socioekonomskog statusa i makrostrukture pripovijedanja kod djece. Budući da se većina dosadašnjih istraživanja fokusirala na razlike između niskog i visokog socioekonomskog statusa te njegove povezanosti s jezikom općenito (primjerice, istraživanje Dadlani, Karuppali, Sunil Bhat i Kumar Balasubramaniam iz 2018.) naglasak u ovom istraživanju je na razlikama između srednjeg i visokog socioekonomskog statusa te njegove povezanosti s pripovijedanjem.

Prvo pitanje postavljeno u ovom istraživanju je razlikuju li se djeca srednjeg i visokog socioekonomskog statusa, definiranog obrazovanjem majke te obrazovanjem oca, u uspješnosti pripovijedanja. Kao što je već ranije navedeno, istraživanje Mozzanice i sur. iz 2016. pokazalo je da su razina obrazovanja i zaposlenost oba roditelja povezani s uspješnosti pripovijedanja kod djece. Prema tome, pretpostavljeno je da će postojati razlike u makrostrukтури pripovijedanja djece čiji su roditelji srednjeg i visokog stupnja obrazovanja.

Nadalje, obiteljski godišnji prihodi mjera su socioekonomskog statusa koja se rjeđe koristi od primjerice obrazovanja ili zaposlenosti roditelja. Nisu pronađena istraživanja koja se bave isključivo povezanošću istih s uspješnosti pripovijedanja. U nedostatku takvih istraživanja, drugo pitanje postavljeno u ovom radu jest je li socioekonomski status, definiran obiteljskim godišnjim prihodima, povezan s uspješnosti pripovijedanja kod djece. Pretpostavljeno je da obiteljski godišnji prihodi nisu povezani s uspješnosti pripovijedanja.

2. METODOLOGIJA

2.1. Sudionici

Uzorak korišten u ovom istraživanju prikupljen je u sklopu projekta Dominantnost jezika ujednačenih dvojezičnih govornika koji je financirao program Piscopioa Marie Curie Action: Co-Funding of Regional, National and International Programmes (COFUND), Framework Programme 7 (FP7).

U istraživanju je sudjelovalo 34 djece (16 dječaka i 18 djevojčica) u dobi od 5;11 do 6;11 godina te njihovi roditelji. Sva djeca urednog su jezično-govornog razvoja i jednojezična te su pohađala predškolske ustanove minimalno 6 mjeseci. Pripovjedni uzorci prikupljeni su pripovijedanjem 34 djece, a jedan roditelj svakog djeteta sudjelovao je u ispunjavanju upitnika. Upitnik je ispunilo ukupno 34 roditelja, od kojih 17 majki i 7 očeva. Za preostalih 10 upitnika nije bilo moguće odrediti jesu li ispunjavani od strane majke ili oca jer isti nisu naznačili ovu informaciju. Iz uzorka je eliminirano ukupno 9 djece i roditelja zato što ili djeca nisu pripovijedala ili njihovi roditelji nisu ispunili/djelomično su ispunili upitnik. Pripovjedni uzorci djece prikupljeni su u nekoliko zagrebačkih vrtića tijekom 2015. godine.

Tablica 1 prikazuje deskriptivne podatke za kronološku dob djece koja su sudjelovala u istraživanju. Najmlađe dijete bilo je kronološke dobi 5;11 godina, a najstarije 6;11 godina. Prosječna dob iznosi 6;5 godina, a standardna devijacija 0,275.

Tablica 2 i *Tablica 3* prikazuju frekvencije i postotke podataka za varijable „Obrazovanje majke“ i „Obrazovanje oca“. Iz *Tablice 2* vidljivo je da je u uzorku zastupljen veći postotak majki više i visoke stručne spreme, odnosno visokog socioekonomskog statusa (ukupno 48,6%), dok su majke srednje stručne spreme zastupljene u manjem postotku (31,4%). Iz *Tablice 3* vidljivo je da slična raspodjela postoji i na varijabli „Obrazovanje oca“. Ukupno 48,6% očeva pripada visokom socioekonomskom statusu (viša i visoka stručna sprema), dok srednjem SES-u (srednja stručna sprema) pripada 40% očeva. Ovdje je potrebno naglasiti da su unutar cijelog uzorka samo četiri ispitanika (dvije majke i dva oca) pripadala kategoriji VŠS (viša stručna sprema) te su kao takvi pripojeni ispitanicima visoke stručne spreme (VSS).

Tablica 1. Deskriptivni podatci za kronološku dob djece

	<i>N</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Kronološka dob	34	5;11	6;11	6;5	0,275

Tablica 2. Varijabla „Obrazovanje majke“

	<i>f</i>	<i>%</i>
SSS	11	31,4
VŠS	2	5,7
VSS	15	42,9
Ukupno	28	80,0

Tablica 3. Varijabla „Obrazovanje oca“

	<i>f</i>	<i>%</i>
SSS	14	40,0
VŠS	2	5,7
VSS	15	42,9
Ukupno	31	88,6

Postotci za varijablu „Prosječni godišnji prihodi obitelji“ prikazani su u *Tablici 4*. Iz tablice se primjećuje da su obitelji s višim i znatno višim godišnjim prihodima zastupljenije unutar uzorka od obitelji s prosječnim i ispodprosječnim godišnjim prihodima, što ukazuje na nepostojanje normalne raspodjele.

Tablica 4. Prosječni godišnji prihodi obitelji

	<i>f</i>	<i>%</i>
Znatno manji	3	8,6
Manji	3	8,6
Prosječni	6	17,1
Viši	9	25,7
Znatno viši	11	31,4
Ukupno	32	91,4

2.2. Mjerni instrumenti

Za procjenu makrostrukture pripovijedanja kod djece korišten je MAIN (Multilingual Assessment Instrument for Narratives; Gagarina i sur., 2012, MAIN – hrvatska inačica: Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja; Hržica i Kuvač Kraljević, 2012). MAIN je instrument koji se temelji na pretpostavci da pripovjedne vještine objedinjuju mikrostrukturu i makrostrukturu priče unutar istog okvira te da na taj način trebaju biti i procijenjene. Osmišljen je unutar okvira COST Action IS0804 Language Impairment in a Multilingual Society: Linguistic Patterns and the Road to Assessment za procjenu proizvodnje i razumijevanja pripovjednih vještina kod djece u dobi od 3 do 10 godina. Razvila ga je Working Group for Narrative and Discourse (Radna grupa za pripovijedanje i diskurs) s ciljem procjene pripovijedanja u oba jezika dvojezične djece te identificiranja djece s rizikom za posebne jezične teškoće. Materijal se sastoji od četiri usporedne priče. Svaka sadrži niz od šest pažljivo kontroliranih slika. Svaka slika predstavlja tri kratke epizode. Razlog postojanja čak tri epizode po svakoj slici je taj da se djetetu omogući više prilika za proizvodnju strukturalnih elemenata koji su potrebni za analizu makrostrukture. Ako govorimo u terminima gramatike priče, dijete ima tri prilike za produkciju uvodnih događaja, ciljeva, pokušaja i reakcija. Pripovijedanje se ostvaruje na tri načina: 1.) stvaranje, odnosno generiranje priče, 2.) prepričavanje priče nakon slušanja iste i 3.) prepričavanje priče nakon slušanja modela priče. Ovo istraživanje bilo je usmjereno na prvi način pripovijedanja, odnosno generiranje priče te je procjenjivana proizvodnja pripovijedanja.

Za ovo istraživanje bili su potrebni i podatci o socioekonomskom statusu roditelja djece koja su pripovijedala, a isti su prikupljeni upitnikom koji su ispunjavale majke ili očevi. Upitnik je preuzet iz istraživanja Roch i Florit (2013) te je prilagođen. Upotrebljeni upitnik je opširniji, međutim za potrebe ovog istraživanja izdvojena su pitanja kojima su dobivene opće informacije o roditeljima i djetetu (imena i dob) te sociodemografski podatci o užoj obitelji (broj osoba i broj djece u obitelji, obrazovanje oba roditelja te prosječni godišnji prihodi obitelji). Obrazovanje roditelja definirano je trima kategorijama: SSS (srednja stručna sprema), VŠS (viša stručna sprema) i VSS (visoka stručna sprema). Prosječni godišnji prihodi obitelji podijeljeni su u pet kategorija, s obzirom na podatke GfK o prosječnom godišnjem prihodu kućanstva od otprilike 94 000 HRK (podatci iz 2012. godine). Kategorije su sljedeće: 1.) znatno manji (< 70 000), 2.) manji (71-90 000), 3.) prosječni (91-100 000), 4.) viši (101-120 000) i 5.) znatno viši (> 120 000) prihodi.

2.3. Procedure

Prije početka prikupljanja pripovjednih uzoraka roditelj svakog djeteta potpisao je informirani pristanak. Za potrebe ovog istraživanja pripovjedni uzorci prikupljeni su temeljem prezentacija na računalu ili tabletu koje su sadržavale nizove slika koji se inače upotrebljavaju unutar MAIN-a. Konkretno, ovdje se radilo o pričama „Kože“ i „Ptičice“. Prije početka pripovijedanja, djetetu je postavljeno nekoliko uvodnih pitanja (primjerice, „Voliš li slušati/pričati priče?“). Nakon toga, ispitivač je objasnio djetetu da će sada pripovijedati priču prema slikama koje vidi na ekranu. Kako bi se izbjegla mogućnost dijeljenja pažnje, ispitivač nije bio u mogućnosti vidjeti ekran. Pritiskom na jedan od brojeva koji su bili ponuđeni na ekranu, dijete je odabralo priču koju je pripovijedalo. Prije početka pripovijedanja, svako dijete je pogledalo sve slike priče te zatim pritisnulo strelicu ili dotaknulo ekran prstom za nastavak (ovisno o tome je li ispitivanje provedeno na računalu ili tabletu). Tijekom pripovijedanja na ekranu su se prikazivale dvije po dvije slike odjednom (ukupno šest slika). Prije početka pripovijedanja ispitivač je mogao pomagati djetetu poticajima i pitanjima, pri tome dobro pazeći da ne podijeli vidno polje s djetetom. Poticaji su mogli biti pitanja kao što su: „Vidiš li brojeve?“, „Jesi li odabrao priču?“ i sl. Poticaji i svaki oblik pomaganja djetetu tijekom pripovijedanja svedeni su na minimum (dopuštene oblike poticaja moguće je pronaći u MAIN priručniku Gagarine i sur. iz 2012.).

Snimljeno pripovijedanje transkribirano je u programu CLAN (Child Language Analysis; MacWhinney, 2000) na način da se u transkripciji izostavio svaki oblik komunikacije osim djetetovog pripovijedanja (npr. tehničke upute ispitivača), a jedina iznimka su iskazi i poticaji ispitivača koji odstupaju od pravila u priručniku te su kao takvi transkribirani.

Za procjenu proizvodnje makrostrukture pripovijedanja upotrebljen je uobičajeni protokol i obrazac iz instrumenta MAIN koji sadrži tri grupe mjera: 1.) sastavnice strukture priče, 2.) strukturalna složenost te 3.) unutarnja stanja. Kako bi se ispitala prva grupa mjera, sastavnice strukture priče, unutar svake epizode procjenjivano je sljedeće:

- 1) unutarnja stanja kao uvodni događaj - događaj ili unutarnje stanje koje pokreće priču, npr. *Male ptičice su bile gladne.*
- 2) cilj - izjava ili ideja protagonista koja ga vodi do planiranja dolaska do cilja, npr. *Mama ptica željela je pronaći hranu.*
- 3) pokušaj - pokušaj određene aktivnosti kako bi se ostvario cilj, npr. *Mama je otišla po hranu.*
- 4) ishod - događaj/i koji slijedi/e pokušaj te su uzročno povezani s njim, npr. *Mama ptica je ulovila crva.*
- 5) unutarnja stanja kao reakcija - izjava o tome što protagonist misli i/ili osjeća u vezi ishoda, npr. *Ptičice više nisu bile gladne.*

Opis situacije procjenjivao se na temelju djetetovog opisa vremena i mjesta događaja (primjerice, *jednog dana*).

Procjenom druge mjere, strukturalne složenosti, dobivene su informacije o razini djetetovog pripovijedanja. Za procjenu navedenog korišten je isti obrazac na način da su se jednostavno prebrojili nizovi prethodno bodovani u prvoj grupi mjera (sastavnice strukture priče). Nizovi koje je dijete moglo ostvariti su sljedeći:

- 1) pokušaj-ishod niz/nizovi
- 2) niz/nizovi koji uključuje/uključuju cilj (bez pokušaja i ishoda)
- 3) cilj-pokušaj i cilj-ishod niz/nizovi
- 4) cilj-pokušaj-ishod niz/nizovi

Ovakav pristup procjeni strukture priče utemeljen je na Westbyjevoj klasifikaciji (2005; Gagarina i sur., 2012), u kojoj su epizode unutar priče podijeljene na tri razine strukturalne složenosti: 1.) sekvence (iskazi koji ne sadrže cilj), 2.) nepotpune epizode (iskazi koji sadrže cilj, ali im nedostaje pokušaj i ishod) i 3.) potpune epizode (uključuju cilj, pokušaj i ishod). Sposobnost proizvodnje dobro oblikovanih epizoda u pripovijedanju ukazuje na razumijevanje sheme priče, uzročno-posljedičnih odnosa, zauzimanja tuđih stajališta, sposobnost planiranja te opravdavanja planova i radnji (Trabasso i Nickels, 1992; Trabasso i Rodkin, 1994; Gagarina i sur., 2012).

Jezik unutarnjih stanja posljednja je mjera procjene u domeni proizvodnje makrostrukture, a uporaba takvog jezika u priči pokazatelj je dječjeg razumijevanja i svjesnosti namjera i ciljeva protagonista. U MAIN-u se boduje uporaba riječi kojima se opisuje percepcija (npr. *vidjeti*, *čuti*), riječi kojima se opisuju fiziološka stanja (npr. *žedan*, *gladan*), riječi kojima se opisuje svjesnost (npr. *budan*, *živ*), riječi kojima se opisuju emotivna stanja (npr. *sretan*, *ljut*), mentalni glagoli (npr. *znati*, *željeti*) i glagoli govorenja (npr. *reći*, *pitati*).

2.4. Obrada podataka

Podatci su obrađeni i analizirani u programu SPSS Statistics 24. Za potrebe ovog istraživanja socioekonomski status definiran je mjerama „obrazovanje majke“, „obrazovanje oca“ te „prosječni godišnji prihodi obitelji“.

Za provjeru prve pretpostavke, odnosno razlika u makrostrukтури pripovijedanja djece srednjeg i visokog socioekonomskog statusa, definiranog obrazovanjem majke te obrazovanjem oca, proveden je Kolmogorov-Smirnov test za testiranje normalnosti raspodjele kako bi se mogla donijeti odluka o upotrebi parametrijske, odnosno neparametrijske statistike. Kolmogorov-Smirnovljevim testom utvrdilo se da raspodjela značajno odstupa od normalne na varijablama „Obrazovanje majke“ i „Obrazovanje oca“ ($p < 0,05$). Varijable „Ukupan rezultat na strukturi priče“ te „Riječi koje označavaju unutarnja stanja“ pokazale su normalnu raspodjelu ($p > 0,05$). Budući da dvije od četiri varijable nisu normalno raspodijeljene te da se radi o malom uzorku ispitanika ($N=34$), podatci su obrađeni neparametrijskim testom zbroja rangova (Mann-Whitney U-testom). Mann-Whitney U-test proveden je na varijablama „Obrazovanje majke“, „Obrazovanje oca“, „Ukupan rezultat na strukturi priče“ te „Riječi koje označavaju unutarnja stanja“, kako bi se utvrdila statistička značajnost.

Što se tiče uspješnosti pripovijedanja, koja je ovdje definirana ukupnim rezultatom na strukturi priče te riječima koje označavaju unutarnja stanja, potrebno je spomenuti i nizove koji sadrže cilj, pokušaj i ishod, a nisu korišteni kao mjera uspješnosti pripovijedanja u ovom istraživanju. Iako je prvotno postojala namjera da barem jedan od nizova bude uključen u istraživanje kao mjera uspješnosti pripovijedanja, na kraju se od toga moralo odustati. Razlog tome je to što se svaki od nizova (pokušaj-ishod, cilj, cilj-pokušaj, cilj-ishod te cilj-pokušaj-ishod) nedovoljno puta pojavio ili se nije niti jednom pojavio u pripovijedanju djece. Imajući na umu nisku pojavnost ovih nizova, pretpostavljeno je kako ni rezultati na ovoj varijabli ne bi pokazali statističku značajnost. Za provjeru druge pretpostavke, odnosno povezanosti uspješnosti pripovijedanja i obiteljskih godišnjih prihoda, provedena je rang korelacija „Ro“ zbog nezadovoljenosti pretpostavki za Pearsonov r koeficijent korelacije. Na taj način utvrdila se povezanost varijabli „Ukupan rezultat na strukturi priče“ s varijablom „Obiteljski godišnji prihodi“.

3. REZULTATI

Za provjeru prve pretpostavke podatci su obrađeni neparametrijskim testom zbroja rangova (Mann-Whitney U-testom).

Podatci deskriptivne statistike za gore navedene varijable prikazani su tablično. *Tablica 5* prikazuje ukupan broj rezultata (*N*), najmanji ostvareni rezultat (*Minimum*), najveći ostvareni rezultat (*Maximum*), aritmetičku sredinu (*M*) i standardnu devijaciju (*SD*) za varijable „Ukupan rezultat na strukturi priče“ te „Riječi koje označavaju unutarnja stanja“. Na varijabli „Ukupan rezultat na strukturi priče“ sudionici su prosječno ostvarili rezultat od 5,97 bodova, pri čemu se zamjećuje da su individualne razlike velike (najmanji ostvareni rezultat je 2, a najveći 10 bodova). Prosječan rezultat na varijabli „Riječi koje označavaju unutarnja stanja“ iznosi 2,03, što ukazuje na relativno nisku pojavnost riječi US u pripovijedanju djece, uzimajući u obzir da je najveći ostvareni rezultat na toj varijabli 6, odnosno upotrijebljeno je 6 riječi US tijekom pripovijedanja priče.

Tablica 5. Deskriptivni podatci za varijable „Ukupan rezultat na strukturi priče“ i „Riječi koje označavaju unutarnja stanja (US)“

	<i>N</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Ukupan rezultat	34	2	10	5,97	1,946
Riječi US	34	0	6	2,03	1,714

Za testiranje razlika između sudionika srednjeg i visokog socioekonomskog statusa, definiranog obrazovanjem majke te obrazovanjem oca, provedena su četiri Mann-Whitney U testa, vezana uz ukupan rezultat na strukturi priče te riječi koje označavaju unutarnja stanja.

Prvi test proveden je za testiranje značajnosti na varijablama „Ukupan rezultat na strukturi priče“ te „Obrazovanje majke“, na način da su majke sa srednjom stručnom spremom (SSS) činile prvu skupinu ispitanika (srednji socioekonomski status), a majke s višom i visokom stručnom spremom (VŠS i VSS) drugu skupinu ispitanika (visoki socioekonomski status). Deskriptivni

podatci za navedene varijable prikazani su u *Tablici 6*. Iz tablice je vidljivo da iako je u uzorku zastupljen manji broj majki srednje stručne spreme (N=13), njihova djeca ipak su ostvarila bolji prosječni rezultat na strukturi priče (M=6,08). Međutim, provedbom testa (*Mann-Whitney U*= 89,500, $p=0,708$), pokazalo se da ne postoje značajne razlike između ove dvije skupine ispitanika.

Idući test proveden je za testiranje značajnosti između varijabli „Riječi koje označavaju unutarinja stanja“ te „Obrazovanje majke“. Iz deskriptivnih podataka u *Tablici 7* vidljivo je da su djeca majki više i visoke stručne spreme prosječno više puta upotrijebila riječi koje označavaju unutarinja stanja (M=2,27) od djece majki srednje stručne spreme (M=2,08). Unatoč tome, pokazalo se da ne postoje značajne razlike u uspješnosti pripovijedanja, definiranoj riječima koje označavaju unutarinja stanja, između djece čije su majke srednjeg i visokog socioekonomskog statusa (*Mann-Whitney U*= 91,500, $p=0,778$).

Treći *Mann-Whitney U* test testirao je značajnost razlika između varijabli „Ukupan rezultat na strukturi priče“ i „Obrazovanje oca“. Obrazovanje oca promatrano je na isti način kao i obrazovanje majke, tako da su očevi sa srednjom stručnom spremom (SSS) činili grupu koja predstavlja srednji socioekonomski status, a očevi s višom i visokom stručnom spremom (VŠS i VSS) činili su grupu koja predstavlja visoki SES. Deskriptivni podatci iz *Tablice 8* pokazuju da su djeca čiji su očevi više i visoke stručne spreme ostvarila prosječno bolji ukupan rezultat (M=6,07) od djece čiji su očevi srednje stručne spreme (M=5,94). Međutim, nakon provedenog testa pokazalo se da ne postoje značajne razlike između djece čiji su očevi srednjeg i visokog socioekonomskog statusa (*Mann-Whitney U*= 116,000, $p=0,873$).

Posljednji test proveden je između varijabli „Riječi koje označavaju unutarinja stanja“ i „Obrazovanje oca“ te se u konačnici i njime pokazalo da ne postoje značajne razlike između pripovijedanja djece čiji su očevi prema svojem obrazovanju pripadaju srednjem i visokom SES-u (*Mann-Whitney U*=107,000, $p=0,601$). Unatoč nepostojanju značajnih razlika, iz *Tablice 9*, u kojoj su prikazani deskriptivni podatci, vidljivo je da su djeca čiji su očevi visokog socioekonomskog statusa znatno više upotrebljavala riječi koje označavaju unutarinja stanja (M=2,27) od djece čiji su očevi pripadaju srednjem SES-u (M=1,88).

Tablica 6. Deskriptivni podatci za varijable „Ukupan rezultat na strukturi priče“ i „Obrazovanje majke“

	<i>N</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
SSS	13	2	10	6,08	2,362
VŠS i VSS	15	4	9	6,00	1,558

Tablica 7. Deskriptivni podatci za varijable „Riječi koje označavaju unutarnja stanja“ i „Obrazovanje majke“

	<i>N</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
SSS	13	0	5	2,08	1,801
VŠS i VSS	15	0	6	2,27	1,668

Tablica 8. Deskriptivni podatci za varijable „Ukupan rezultat na strukturi priče“ i „Obrazovanje oca“

	<i>N</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
SSS	16	2	10	5,94	2,205
VŠS i VSS	15	4	9	6,07	1,534

Tablica 9. Deskriptivni podatci za varijable „Riječi koje označavaju unutarnja stanja“ i „Obrazovanje oca“

	<i>N</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
SSS	16	0	4	1,88	1,628
VŠS i VSS	15	0	6	2,27	1,831

Za provjeru druge pretpostavke provedena je rang korelacija „Rho“, odnosno izračunat je Spearmanov Rho koeficijent korelacije. Korelacija je izračunata između varijabli „Ukupan rezultat na strukturi priče“ i „Prosječni godišnji prihodi obitelji“.

Nakon provedene analize dobiveno je da korelacija iznosi -0,348 i da nije značajna. Ipak, čini se važno napomenuti kako p iznosi 0,051 i na granici je sa značajnim. Dakle, iako se korelacija nije pokazala značajnom, vidljiva je tendencija k tome da što sudionikova obitelj ima veće prosječne godišnje prihode, to sudionik postiže manje rezultate na strukturi priče. Međutim, ovdje valja biti oprezan u interpretaciji jer je iz *Tablice 4.* vidljivo da u uzorku postoji više sudionika s višim i znatno višim godišnjim prihodima nego s prosječnim godišnjim prihodima. Dakle, podatci nisu normalno raspodijeljeni te je potreban veći uzorak (ujedno i normalno raspodijeljen) kako bi se dobiveni rezultati mogli potvrditi.

4. RASPRAVA

Cilj ovog rada bio je istražiti povezanost socioekonomskog statusa roditelja i pripovijedanja kod djece. Konkretno, postavljeno je pitanje postoji li povezanost manjih varijacija unutar socioekonomskog statusa i makrostrukture pripovijedanja, koja je u ovom istraživanju predstavljala mjeru uspješnosti pripovijedanja. Za odgovor na navedeni problem bilo je potrebno istražiti postoje li razlike u pripovijedanju među djecom s obzirom na obrazovanje roditelja te obiteljske godišnje prihode.

4.1. Prva pretpostavka

Prvo istraživačko pitanje postavljeno u ovom istraživanju bilo je usmjereno ka saznavanju postoje li razlike između djece srednjeg i visokog socioekonomskog statusa, definiranog obrazovanjem majke te obrazovanjem oca, u uspješnosti pripovijedanja. Uspješnost pripovijedanja bila je definirana ukupnim rezultatom na strukturi priče te brojem riječi koje označavaju unutarnja stanja. Pretpostavljeno je da postoje razlike između djece čiji su roditelji srednjeg i visokog obrazovanja, odnosno srednjeg i visokog socioekonomskog statusa.

Nakon provedenog Mann-Whitney U-testa (ukupno 4 analize) pokazalo se da prva pretpostavka nije potvrđena.

Prve dvije analize provedene su kako bi se testirala značajnost razlika između djece čije su majke srednjeg i visokog socioekonomskog statusa na varijablama „Ukupan rezultat na strukturi priče“ te „Riječi koje označavaju unutarnja stanja“. Provedbom analiza pokazalo se da između navedenih grupa ne postoje statistički značajne razlike, odnosno ne postoje razlike između djece srednjeg i visokog SES-a, definiranog obrazovanjem majke, u uspješnosti pripovijedanja.

Ovakvi rezultati u skladu su s dijelom dosadašnjih istraživanja. Dobiveni rezultati slažu se s radom Mozzanice i sur. (2016) koji navode da ne postoje značajne razlike u pripovijedanju djece čije su majke različitog socioekonomskog statusa. Važno je istaknuti razlike između ovih dvaju istraživanja. Mozzanica i sur. (2016) pronašli su najveće razlike kada su uspoređivali majke niskog i visokog SES-a, dok su u trenutnom istraživanju uspoređivane majke srednjeg i visokog SES-a. Također, Mozzanica i sur. uzeli su u obzir i zaposlenost majki kao jednu od mjera socioekonomskog statusa, što u ovom istraživanju nedostaje.

Nadalje, istraživanje Francisca da Silve i sur. iz 2014. godine također podupire dobivene rezultate. Ovdje je dokazano da ne postoji statistička značajnost u analizi korelacije između obrazovanja majke i razine pripovijedanja djece. Iako obrazovanje majke kao samostalna varijabla nije koreliralo s razinom pripovijedanja, značajna korelacija je dokazana između obrazovanja majke i navike čitanja, koja nesumnjivo utječe na razvoj pripovijedanja u djece.

Osim dosad navedenih, postoje i radovi koji su oprečni rezultatima dobivenim u ovom istraživanju. Tako su Fekonja-Peklaj i sur. (2010) dokazali da šestogodišnjaci čije su majke srednjeg i visokog obrazovanja pripovijedanju na višoj razvojnoj razini od vršnjaka čije su majke nižeg stupnja obrazovanja.

Unatoč tome što nisu potvrđene statistički značajne razlike u uspješnosti pripovijedanja između djece čije su majke srednjeg i visokog obrazovanja, neke razlike ipak postoje, a možemo ih vidjeti iz podataka deskriptivne statistike (*Tablica 6.* i *Tablica 7.*). Djeca majki srednje stručne spreme ostvarila su bolji prosječni rezultat na strukturi priče ($M=6,08$) od djece majki više i visoke stručne spreme ($M=6,00$), što pokazuje da se rezultati dobiveni u ovom istraživanju kreću u smjeru suprotnom od uobičajenog (viša razina obrazovanja roditelja obično je povezana s većom uspješnosti pripovijedanja kod djece). Ovakav rezultat moguće je pripisati tome da majke višeg i visokog obrazovanja najčešće rade na višim funkcijama te odgovornije poslove, dok majke srednjeg obrazovanja rjeđe „nose posao kući“ te više vremena mogu posvetiti djeci, što se odražava i na njihovo pripovijedanje. Kako bi se ovakvi rezultati mogli bolje protumačiti bilo bi korisno imati informacije o zaposlenosti majki (primjerice, možda je u uzorku bio zastupljen veći broj nezaposlenih majki srednje stručne spreme, što se u konačnici moglo odraziti na dobivene rezultate). Iz *Tablice 7.* vidljivo je da su djeca majki više i visoke stručne spreme prosječno više puta upotrijebila riječi koje označavaju unutarnja stanja ($M=2,27$) od djece majki srednje stručne spreme ($M=2,08$). Takve rezultate moguće je objasniti bogatijim rječnikom kojim se češće koriste majke višeg stupnja obrazovanja, što se navodi i u istraživanju Schady iz 2011. godine.

Druge dvije Mann-Whitney U analize provedene su kako bi se testirala značajnost razlika između djece čiji su očevi srednjeg i visokog socioekonomskog statusa na varijablama „Ukupan rezultat na strukturi priče“ te „Riječi koje označavaju unutarnja stanja“. Nakon provedenih analiza, dokazano je da ne postoje statistički značajne razlike u uspješnosti pripovijedanja između djece čiji su očevi srednjeg i visokog obrazovanja, tj. socioekonomskog statusa.

Iako nisu potvrđene statistički značajne razlike u uspješnosti pripovijedanja između djece čiji su očevi srednjeg i višeg/visokog obrazovanja, deskriptivni podatci u *Tablici 8.* i *Tablici 9.* ipak pokazuju bolje ostvarene rezultate na strukturi priče i broju riječi koje označavaju unutarnja stanja kod djece čiji su očevi višeg i visokog obrazovanja. Kao što je ranije navedeno, i ovdje bi bilo korisno imati podatke o zaposlenosti očeva (koja utječe na vrijeme provedeno s djetetom) radi točnijeg tumačenja rezultata.

Prilikom pretrage sličnih istraživanja pronađeno je samo jedno (Mozzanica i sur., 2016) unutar kojeg se proučavala povezanost obrazovanja oca i uspješnosti pripovijedanja u djece. U navedenom istraživanju postojale su četiri kategorije zaposlenja roditelja: 1.) nezaposleni, 2.) fizički radnici, 3.) uredski radnici 4.) intelektualni radnici. Rezultati dobiveni u ovom istraživanju oprečni su s navedenim radom. Mozzanica i sur. (2016) dokazali su da obrazovanje i zaposlenje oca imaju važnu ulogu u razvoju pripovjednih vještina u djece. Međutim, ograničenje Mozzanicinog istraživanja jest homogenost uzorka u vidu obrazovanja i vrste zaposlenja oca (većina očeva u uzorku bili su fizički radnici).

4.2. Druga pretpostavka

Drugo istraživačko pitanje odnosilo se na povezanost obiteljskih godišnjih prihoda kao mjere socioekonomskog statusa te uspješnosti pripovijedanja, definirane ukupnim rezultatom na strukturi priče. Pretpostavljeno je da ne postoji povezanost između ove dvije varijable. Provedbom Spearmanovog Rho koeficijenta korelacije druga pretpostavka je potvrđena, odnosno pokazalo se da korelacija između obiteljskih godišnjih prihoda i uspješnosti pripovijedanja nije statistički značajna.

Pretragom literature na ovu temu nisu pronađeni radovi koji su se bavili povezanošću obiteljskih prihoda i pripovijedanja. Većina literature koja godišnje prihode obitelji uzima kao jednu od mjera socioekonomskog statusa usmjerena je na povezanost istih s kognitivnim razvojem, jezikom i akademskim postignućima djeteta. Primjerice, DeGarmo, Forgatch i Martinez (1999) pronašli su da su prihodi, obrazovanje i zanimanje roditelja kao mjere socioekonomskog statusa povezani s kvalitetnijim roditeljstvom koje posljedično utječe na bolji akademski uspjeh djeteta.

Iako potvrdu druge hipoteze nije moguće tumačiti unutar okvira sličnih istraživanja, možemo pretpostaviti da su ovakvi rezultati dobiveni zato što godišnji prihodi pojedinaca ne moraju nužno ovisiti o njihovom stupnju obrazovanja.

Unatoč tome što je druga pretpostavka potvrđena te se korelacija nije pokazala statistički značajnom, važno je naglasiti p vrijednost koja iznosi 0,051 te graniči sa značajnošću. Kao što je već ranije navedeno u poglavlju Rezultati, dobivena p vrijednost sugerira da postoji tendencija k tome da što sudionikova obitelj ima veće prosječne godišnje prihode, to sudionik postiže manje rezultate na strukturi priče. Ovakav rezultat ima smisla, ako uzmemo u obzir da veći prihodi najčešće znače više radnih sati te manje slobodnog vremena, dakle potencijalno i manje vremena koje roditelji mogu posvetiti djeci u vidu zajedničke igre, komunikacije ili čitanja priča. U prilog tome ide istraživanje Umek, Podlessek i Fekonje (2005) u kojem je dokazano da kvaliteta verbalnih interakcija između roditelja i djeteta tijekom zajedničkog čitanja i igre potiče razvoj djetetovog jezika, povećava opseg rječnika te poboljšava razumijevanje pročitanog, kao i djetetovu spremnost za polazak u školu.

4.3. Ograničenja i smjernice za daljnja istraživanja

Jedno od najvećih ograničenja ovog istraživanja jest mali uzorak ispitanika. Većina istraživanja koja su se bavila sličnim temama (Mozzanica i sur., 2016; Fekonja-Pekljaj i sur., 2010) koristila su velike uzorke ispitanika (od 200 do 500 ispitanika), što dobivenim rezultatima daje veću snagu i mogućnost generalizacije. Za usporedbu, u trenutnom istraživanju sudjelovalo je 34 djece i njihovi roditelji.

Nadalje, pripovjedni uzorci djece prikupljeni su u nekoliko zagrebačkih vrtića, kao i upitnici koje su roditelji ispunjavali. Prikupljanje podataka isključivo u gradu Zagrebu za posljedicu ima da je u uzorku zastupljen veći broj roditelja s višom i visokom stručnom spremom, kao i veći broj roditelja s višim i znatno višim prihodima, dok su roditelji s prosječnim i ispodprosječnim prihodima bili zastupljeni u puno manjem broju. Navedeno zasigurno nije realna slika hrvatske populacije. U budućim istraživanjima bilo bi poželjno uzeti u obzir geografske različitosti prilikom kreiranja uzorka, umjesto usmjerenja isključivo na glavni grad Hrvatske.

Budući da postoji konsenzus da obiteljski prihodi, obrazovanje roditelja te njihova zanimanja zajedno bolje reprezentiraju socioekonomski status nego svaka od navedenih mjera zasebno

(Mozzanica i sur., 2016), u ovom istraživanju postojala je tendencija da socioekonomski status, kao i njegov utjecaj na makrostrukturu pripovijedanja, bude prikazan kroz sve navedene mjere. Unatoč tome, varijabla zanimanja roditelja nije uvrštena u ovo istraživanje. Uzimajući u obzir mali uzorak ispitanika te činjenicu da nisu svi roditelji dali informaciju o vrsti zaposlenja, odlučeno je da se navedena varijabla neće koristiti kao mjera SES-a u ovom radu. Također, za interpretaciju rezultata bilo bi korisno imati podatke o zaposlenosti roditelja, kao što su Mozzanica i sur. (2016) koristili u svojem istraživanju. Preporučuje se da varijable zanimanja i zaposlenosti roditelja budu uvrštene u buduća istraživanja koja će se baviti socioekonomskim statusom jer će to omogućiti bolju reprezentaciju istog te veće mogućnosti interpretacije rezultata.

5. ZAKLJUČAK

Imajući na umu da je uspješnije pripovijedanje određeno boljom jezičnom kompetencijom (Fiorentino i Howe, 2004) te je kao takvo i vrijedan način prikupljanja informacija o djetetovom jeziku (Gagarina i sur., 2012), zasigurno ne možemo zanemariti važnost istraživanja upravo ovog aspekta dječjeg jezika. Socioekonomski status mjera je obiteljskog socijalnog i ekonomskog stanja te je snažan prediktor uspjeha u mnogim aspektima dječjeg razvoja (Bradley i Corwyn, 2002), pa tako i jezičnih vještina (Boudreau, 2008), a posljedično i pripovijedanja. Iz tog razloga važno je razumjeti povezanost pripovijedanja i socioekonomskog statusa te njihov međusobni utjecaj jedno na drugo.

Ovaj rad istražio je povezanost socioekonomskog statusa roditelja i makrostrukture pripovijedanja kod djece. Rezultati dobiveni istraživanjem pokazali su da ne postoje značajne razlike u uspješnosti pripovijedanja djece čiji su roditelji srednjeg i visokog stupnja obrazovanja. Također, pronađeno je da ne postoji statistički značajna korelacija između obiteljskih godišnjih prihoda i uspješnosti pripovijedanja. Navedeni rezultati pridonose spoznajama o odnosu pripovijedanja i SES-a, iako ih je potrebno tumačiti s oprezom, imajući u vidu ranije spomenuta ograničenja istraživanja.

Prednost ovog rada jest ta što su u istraživanje uključene dvije mjere socioekonomskog statusa (obrazovanje oba roditelja te obiteljski godišnji prihodi), što pridonosi potpunijem shvaćanju ove problematike. Također, prilikom pretraživanja sličnih radova na ovu temu nisu pronađena istraživanja koja su provedena u Hrvatskoj te na hrvatskom jeziku, stoga ovo istraživanje daje svoj doprinos ovom aspektu navedene teme.

Ovo istraživanje, kao i njemu slična (primjerice, istraživanje Mozzanice i sur. iz 2016.) mogu biti iskorištena i u stručnom radu s djecom, točnije u odgojno-obrazovnom sustavu ili logopedskom radu. Prepoznavanje obitelji koje je potrebno informirati i savjetovati na koje načine je moguće izlagati dijete ranoj pismenosti te kako ih pravilno poticati može biti od ključne važnosti za veću jezičnu kompetenciju i uspješnost pripovijedanja, a kasnije i bolji uspjeh u čitanju koji je neophodan za buduća akademska postignuća.

6. LITERATURA

1. Altman, C., Armon-Lotem, S., Fichman, S. i Walters, J. (2016). Macrostructure, microstructure, and mental state terms in the narratives of English–Hebrew bilingual preschool children with and without specific language impairment. *Applied Psycholinguistics*, 37, 165–193.
2. Boudreau, D. (2008). Narrative abilities, advances in research and implications for clinical practice. *Topics in Language Disorders*, 28(2), 99–114.
3. Bradley, R.H. i Corwyn, R.F. (2002). Socio-economic status and child development. *Annual Review of Psychology*, 53, 371–399.
4. Dadlani, N., Karuppali, S., Sunil Bhat, J. i Kumar Balasubramaniam, R. (2018). Can the socio-economic status of young children influence their language performance. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health*, 14(3), 13-33.
5. DeGarmo, D.S., Forgatch, M.S. i Martinez, C.R. (1999). Parenting of divorced mothers as a link between social status and boys' academic outcomes: unpacking the effects of socioeconomic status. *Child Development*, 70, 1231-1245.
6. Fekonja-Pekljaj, U., Marjanovič-Umek, Lj. i Kranjc, S. (2010). Children's storytelling: the effect of preschool and family environment. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(1), 55-73.
7. Fiorentino, L. i Howe, N. (2004). Language competence, narrative ability, and school readiness in low-income preschool children. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 36, 280–294.
8. Francisca da Silva, A.C., Andrade Ferreira, A. i Manchester de Queiroga, B.A. (2014.) Development of oral narrative and education level of mother. *Revista CEFAC*, 16(1), 174-186.
9. Gagarina, N., Klop, D., Kunnari, S., Tantele, K., Välimaa, T., Balčiūnienė, I., Bohnacker, U. i Walters, J. (2012). *MAIN: Multilingual Assessment Instrument for Narratives (Manual)*. ZAS Papers in Linguistics 56.
10. Gagarina, N., Klop, D., Kunnari, S., Tantele, K., Välimaa, T., Balčiūnienė, I., Bohnacker, U. i Walters, J. (2012). *MAIN: Multilingual Assessment Instrument for Narratives*. ZAS Papers in Linguistics 56. Berlin: ZAS.

11. Graesser, A. C., Millis, K. K. i Zwaan, R. A. (1997). Discourse comprehension. *Annual Review of Psychology*, 48, 163–189.
12. Hoff, E. (2006). How social contexts support and shape language development. *Developmental Review*, 26, 55–88.
13. Hržica, G., Kuvač Kraljević, J. (2012). MAIN – hrvatska inačica: Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja. U Gagarina, N., Klop, D., Kunnari, S., Tantele, K., Välimaa, T., Balčiūnienė, I., Bohnacker, U. i Walters, J. (2012). *MAIN: Multilingual Assessment Instrument for Narratives (Manual)*. ZAS Papers in Linguistics 56.
14. Işıtan, S., Saçkes, M., Justice, L. M. i Logan, J. A. R. (2018). Do early learning and literacy support at home predict preschoolers' narrative skills? *Educational Sciences: Theory & Practice*, 18, 661–671.
15. Kaderavek, J. N. i Sulzby, E. (2000). Narrative production by children with and without specific language impairment: Oral narratives and emergent readings. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 43, 34 – 49.
16. Luo, R., Tamis-LeMonda, C.S., Kuchirko, Y., Ng, F.F. i Liang, E. (2014). Mother-Child Book-Sharing and Children's Storytelling Skills in Ethnically Diverse, Low-Income Families. *Infant and Child Development*, 23, 402-425.
17. MacWhinney, B. (2000). *The CHILDES Project: Tools for analyzing talk. Third Edition*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
18. Manhardt, J. i Rescorla, L. (2002). Oral narrative skills of late talkers at ages 8 and 9. *Applied Psycholinguistics*, 23, 1–21.
19. Mozzanica, F., Ambrogi, F., Salvadorini, R., Sai, E., Pozzoli, R., Barillari, M.R., Scarponi, L. i Schindler, A. (2016). The Relationship between Socioeconomic Status and Narrative Abilities in a Group of Italian Normally Developing Children. *Folia Phoniatica et Logopaedica*, 68, 134-140.
20. Perroud Miilher, L. i Brandão de Ávila, C.R. (2006). Linguistic and narrative variables in oral and written language disorder. *Pró-Fono Revista de Atualização Científica*, 18(2), 177-187.
21. Peterson, C. i McCabe, A. (1983). *Developmental psycholinguistics: Three ways of looking at a child's narrative*. New York: Plenum Press.

22. Roch, M. i Florit, E. (2013). Narratives in preschool bilingual children: the role of exposure. *Rivista di Psicolinguistica Applicata*, 13(2), 55-63.
23. Schady, N. (2011). Parents' Education, Mothers' Vocabulary, and Cognitive Development in Early Childhood: Longitudinal Evidence From Ecuador. *American Public Health Association*, 101(12), 2299-2307.
24. Schneider, P., Hayward, D. i Dubé, R. V. (2006). Storytelling from pictures using the Edmonton Narrative Norms Instrument. *Journal of Speech Pathology and Audiology*, 30(4), 224-238.
25. Snow, C. E. (1991). The theoretical basis for relationships between language and literacy development. *Journal of Research in Childhood Education*, 6, 5–10.
26. Snow, C. E., Tabors, P. O., Nicholson, P. A. i Kurland, B. F. (1995). Oral language and early literacy skills in kindergarten and first-grade children. *Journal of Research in Childhood Education*, 10, 37– 48.
27. Umek, M.L., Podlesek, A. i Fekonja, U. (2005). Assessing the home literacy environment: relationships to child language comprehension and expression. *European Journal of Psychological Assessment*, 21, 271–281.